

Non-performing Loans: Evolution and Legal Treatment

Ktenidou Paraskevi

Lawyer - Accredited Mediator

eviktenidou@hotmail.com

Abstract

The debt crisis has hit our country as early as 2009 and remains to date a decisive factor in the life and everyday life of the whole of society and the economy in general.

Non-performing loans were the result of the economic crisis that occurred in Greece in 2009 and intensified in the years to come, a phenomenon created by the significant impairment of the income of taxpayers and the heavy burden on businesses that have been called upon to face large burdens and changes in taxation and an unstable economic environment, conditions that led the economic unit to a no fault inability to pay the borrowed liabilities.

It is clear from the study that follows that the picture of arrears loans is very different before and after the economic crisis, which essentially "flourishes". The creation and extent of this phenomenon led the Greek legislator to institute a multitude of laws to deal with it, legislation that has been formulated in foreign law standards that have existed for years and adapted to the Greek context, evolving over the years in order to better and more effectively addressing this phenomenon.

Keywords: loans, economic crisis, legislation

JEL : K22, K34

Μη εξυπηρετούμενα δάνεια: Εξέλιξη και Νομοθετική Αντιμετώπιση

Κτενίδου Παρασκευή

Δικηγόρος – Διαπιστευμένη Μεσολαβήτρια

eviktenidou@hotmail.com

Περίληψη

Η κρίση χρέους έχει πλήξει την χώρα μας ήδη από το 2009 και παραμένει μέχρι και σήμερα καθοριστική για την ζωή και την καθημερινότητα όλης της κοινωνίας και της οικονομίας γενικότερα.

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ήταν απόρροια της οικονομικής κρίσης, που εμφανίστηκε στην Ελλάδα το έτος 2009 και εντάθηκε τα επόμενα έτη, φαινόμενο που δημιουργήθηκε λόγω της σημαντικής απομείωσης του εισοδήματος των φορολογουμένων πολιτών και της σημαντικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων, που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν μεγάλες επιβαρύνσεις και αλλαγές στην φορολογία και ένα ασταθές οικονομικό περιβάλλον, συνθήκες που οδήγησαν την εκάστοτε οικονομική μονάδα σε ανυπαίτια αδυναμία πληρωμής των αναληφθεισών δανειακών υποχρεώσεων.

Καθίσταται σαφές, από την μελέτη που ακολουθεί, ότι η εικόνα των καθυστερούμενων δανείων είναι πολύ διαφορετική προ της οικονομικής κρίσης και μετά από αυτήν, που ουσιαστικά «ανθούν». Η δημιουργία και έκταση που το φαινόμενο αυτό έχει λάβει χώρα, οδήγησε τον Έλληνα Νομοθέτη στην θεσμοθέτηση πληθώρας νομοθετημάτων για την αντιμετώπιση του, νομοθεσία που διαμορφώθηκε στα πρότυπα αλλοδαπών δικαίων, που υφίστανται από ετών και προσαρμόστηκε καταλλήλως στα ελληνικά δεδομένα, εξελισσόμενη όλα αυτά τα χρόνια, με σκοπό την καλύτερη και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού.

Λέξεις Κλειδιά: δάνεια, οικονομική κρίση, νομοθεσία

JEL : K22, K34

Μη εξυπηρετούμενα δάνεια: Εμφάνιση φαινομένου προ κρίσης και μετά το 2009

Εννοια και εμφάνιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Από νομική άποψη και σύμφωνα με το άρθρ.341 Αστικού Κώδικα παρ.1 «Αν για την εκπλήρωση της παροχής συμφωνηθεί ορισμένη ημέρα, ο οφειλέτης γίνεται υπερήμερος με μόνη την παρέλευση της ημέρας αυτής.», ώστε λαμβανομένου υπόψη ότι στα δάνεια και γενικά στις συμβάσεις πιστώσεων ο χρόνος εξυπηρέτησης ορίζεται με ακρίβεια, τότε η καθυστέρηση ακόμη

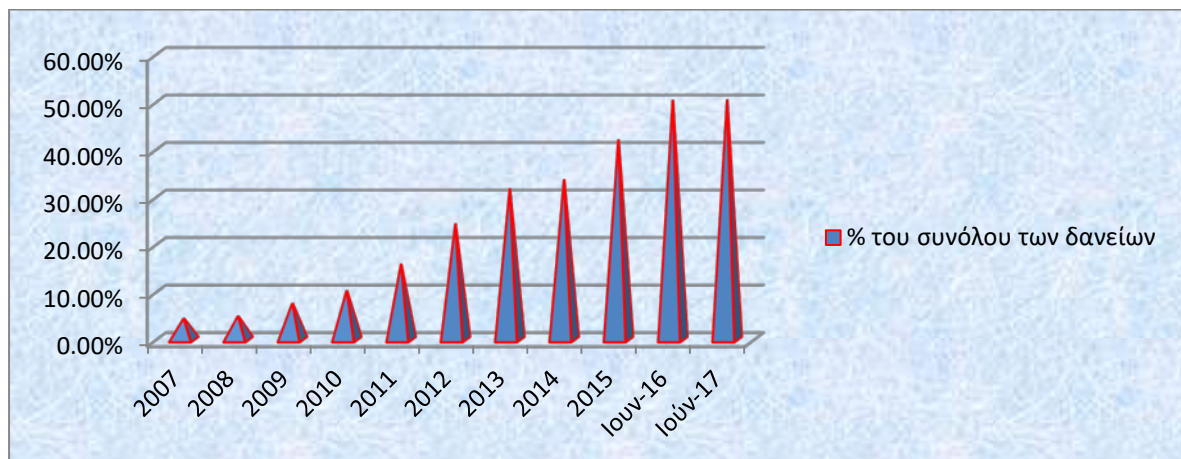
και μίας ημέρας νοείται ως υπερημερία του οφειλέτη και καθιστά το δάνειο καθυστερημένο και μη εξυπηρετούμενο. (Υπουργείο Δικαιοσύνης, ΦΕΚ Α' 164/1984)

Στην ελληνική τραπεζική πρακτική ωστόσο επικράτησε, να ορίζονται ως μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) μόνο οι ληξιπρόθεσμες οφειλές, που υπερβαίνουν τις 90 ημέρες, ενώ αυτά που παρουσιάζουν καθυστέρηση μικρότερη των 90 ημερών θεωρούνται καθυστερημένα δάνεια. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια λοιπόν, συνίστανται σε δάνεια που έχει καθυστερήσει η αποπληρωμή (του συνόλου ή ενός μέρους) των τόκων ή/και του κεφαλαίου για χρονικό διάστημα **πέραν των 90 ημερών** ή βρίσκεται σε δικαστικές ενέργειες. (Χατζηδάκης Μ., 2016).

Σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές ένα δάνειο θεωρείται μη εξυπηρετούμενο, όταν ο δανειολήπτης έχει καθυστερήσει να καταβάλει τις συμφωνηθείσες δόσεις πάνω από 90 ημέρες. (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2016)

Η εξέλιξη του δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών προ κρίσης και μετά την κρίση στην Ελλάδα, που ξεκίνησε το έτος 2009, αποτελεί μία αναγκαία ανάλυση που καταδεικνύει το μείζον πρόβλημα, που έχει δημιουργηθεί στην χώρα, στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα και στην κοινωνία. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 1, που ακολουθεί, το 2007 ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων κατέγραψε την ιστορικά χαμηλότερη τιμή (4,5%), άρχισε δε, να παρατηρείται αύξηση του κλάσματος αυτού, με επιταχυνόμενο ρυθμό κατά τη διάρκεια της εγχώριας δημοσιονομικής κρίσης. Τον Ιούνιο του 2016 τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια του ιδιωτικού τομέα έφτασαν σε ποσοστό 50,50%, με μία οριακή αύξηση μέχρι τον Ιούνιο του 2017 διαμορφώνοντας πλέον το ποσοστό σε 50,60% εκ του συνόλου, σύμφωνα με την πρώτη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», 2018).

Διάγραμμα 1: Ποσοστό % Μη εξυπηρετούμενων Δανείων ανά έτος

Πηγή: Εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», 2018

Εκ των ανωτέρω είναι φανερό, ότι το φαινόμενο των ΜΕΔ, αποτελεί απόρροια της δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα, καθώς πριν το 2009 ο δείκτης των ΜΕΔ ήταν πολύ χαμηλός. Μόνο η συγκριτική παράθεση του δείκτη των ΜΕΔ το 2007 ύψους 4,5% και το 2017 50,60% μπορεί να καταδείξει το σοβαρό πρόβλημα του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα. Τα αίτια για την δημιουργία αυτού του φαινομένου είναι πολλά.

Ένα από αυτά συνιστά η παγκόσμια οικονομική κρίση. Στον παγκόσμιο χάρτη η απαρχή της οικονομικής κρίσης, που εκδηλώνεται στις Η.Π.Α., χρονολογείται το 2007. Το άνοιγμα των οικονομιών, η ελεύθερη μετακίνηση κεφαλαίων από ήπειρο σε ήπειρο και από χώρα σε χώρα, η ενοποίηση όλων των αγορών είναι η αιτία της «επιδημίας» της οικονομικής κρίσης παγκοσμίως, καθότι στα επισφαλή κι επικίνδυνα, τραπεζικά προϊόντα, στα «τοξικά» δηλαδή, όπως ονομάστηκαν τα διάφορα σύνθετα χρηματοοικονομικά προϊόντα που δημιούργησαν κυρίως οι μεγάλες επενδυτικές τράπεζες της Αμερικής και η αξία των οποίων, κατέρρευσε στην κρίση, επένδυσαν όχι μόνο οι αμερικανικές τράπεζες αλλά τράπεζες από ολόκληρο τον κόσμο. Επίσης επένδυσαν ασφαλιστικές εταιρείες, ασφαλιστικά ταμεία, εταιρείες επενδύσεων, επενδυτικές τράπεζες και ιδιώτες, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν στην καταστροφή διεθνείς τραπεζικοί κολοσσοί. Η Ελλάδα αποτέλεσε μέρος του «ντόμινο» των κρατών που πτώχευσαν, καθώς το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης σε συνδυασμό με εσωτερικές δυσμενείς συνθήκες που επικρατούσαν το 2009 στην Ελλάδα την οδήγησαν στην οικονομική κρίση, που όλοι βιώνουμε.

Οι εσωτερικές αιτίες που δημιούργησαν τις συνθήκες ανάπτυξης των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ελλάδα είχαν ήδη δημιουργηθεί το 2009 με το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας να κλείνει το έτος, που καθιστούσαν το δημόσιο χρέος μη διαχειρίσιμο σε συνδυασμό με την αδυναμία της Ελληνικής Κυβέρνησης να δανειστεί με λογικά επιτόκια έπληξαν ανεπανόρθωτα την ελληνική οικονομία και οδήγησαν την ελληνική Κυβέρνηση να καταφύγει στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό στήριξης για την Ελλάδα, υπογράφοντας το Μνημόνιο Οικονομικών και Χρηματοπιστωτικών Πολιτικών. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014)

Το φαινόμενο της μη εξυπηρέτησης των δανείων εμφανίστηκε στη χώρα μας την περίοδο της οικονομικής κρίσης και προήλθε ως απόρροια της υπερχρέωσης που παρατηρήθηκε τα προηγούμενα έτη και κυρίως την δεκαετία του 1999 έως 2009.

Βασική αιτία δημιουργίας των μη εξυπηρετούμενων δανείων αποτέλεσαν σαφώς τα δυσμενή μέτρα που ελήφθησαν στα πλαίσια των μνημονιακών πολιτικών από το 2010 ως σήμερα εις βάρος των συνταξιούχων και μισθωτών με επανειλημμένες περικοπές σε συντάξεις και μισθούς που μείωσαν δραστικά το ύψος τους από 20%-50%. (Κούρταλη Ε., 2014)

Ένας άλλος καίριος παράγοντας, που οδήγησε τα νοικοκυριά και τους επιχειρηματίες σε περαιτέρω απομείωση της οικονομικής τους αυτοδιάθεσης, αποτέλεσε η συνεχιζόμενη αύξηση των φόρων από το 2009 έως σήμερα με αύξηση των φορολογικών συντελεστών, θεσμοθέτηση του Ενιαίου Φόρου ακίνητης περιουσίας, της εισφοράς αλληλεγγύης, του τέλους επιτηδεύματος και αύξηση των έμμεσων φόρων κατανάλωσης. Τα έκτακτα μέτρα φορολόγησης, που ελήφθησαν τα έτη 2009-2017 οδήγησαν μεγάλο μέρος των πολιτών σε αδυναμία ανταπόκρισης, όπως προηγουμένως στις δανειακές του υποχρεώσεις, αφού η μείωση του εισοδήματος τους σε συνδυασμό με την αύξηση των δαπανών και υποχρεώσεων κατέληξε σε ανεπάρκεια του εισοδήματος ακόμα και για την κάλυψη τους κόστους διαβίωσης για μέρος του πληθυσμού περιάγοντας το μερίδιο αυτό σε κατάσταση διαβίωσης με συνθήκες κάτω από το όριο της φτώχειας.

Επίσης το ασταθές οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον με την αυξημένη πολυνομία και την συνεχή αλλαγή του φορολογικού συστήματος δημιουργούσε συνθήκες αβεβαιότητας για την επένδυση νέων επιχειρηματικών ενεργειών, αποτρέποντας το νέο δυναμικό της χώρας, να

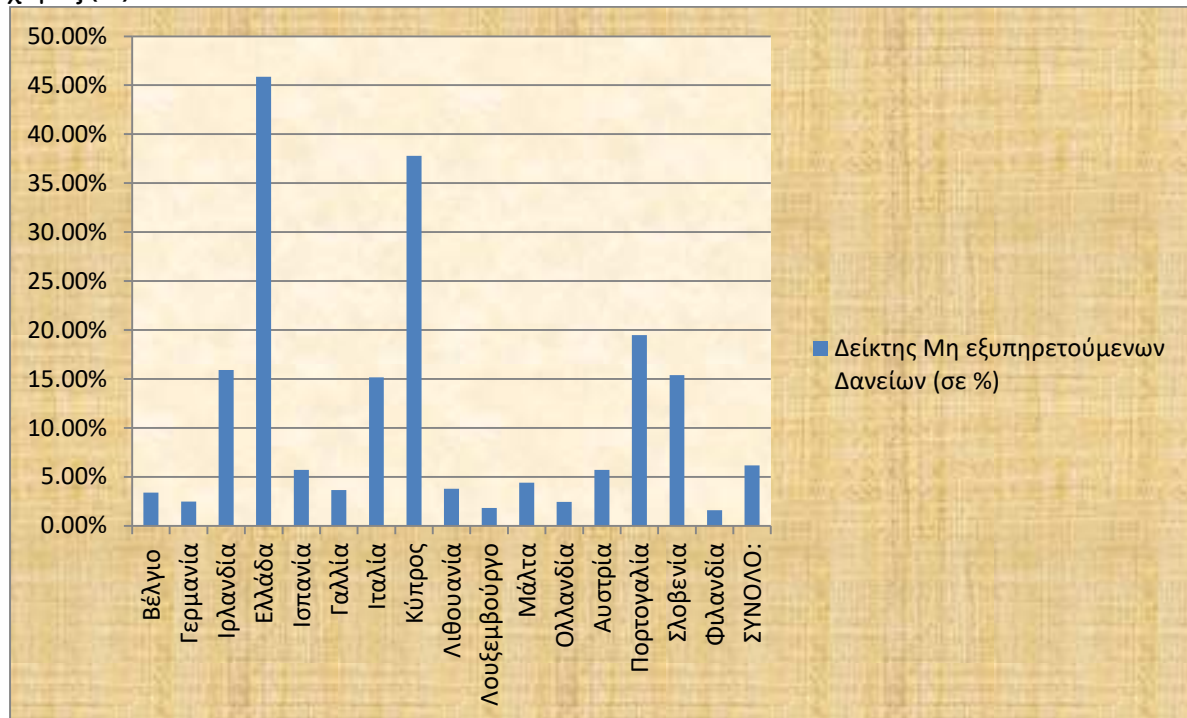
προσφέρει με καινούριες ιδέες στην αντιμετώπιση της κρίσης. (Αεράς Ι., 2011).

Οι προαναφερόμενοι λόγοι και παράγοντες υπερδανεισμού και εν συνεχεία αδυναμίας εξυπηρέτησης του από τους δανειολήπτες οδήγησαν σε μία αδιαμφισβήτητη κρίση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, όπου οι συστημικές τράπεζες, που ελέγχουν το 98% περίπου αυτού έχουν κάνει κεφαλαιοποιήσεις με τη βοήθεια του Ταμείου Χρηματοδοτικής Σταθερότητας ουσιαστικά με χρήματα που επιβαρύνουν το ελληνικό κράτος, προκειμένου να μην πτωχεύσουν. Αντίθετα από τις συστημικές τράπεζες, οι υπόλοιπες που δεν θεωρούνται σημαντικές για την οικονομία αναγκάστηκαν να καταφύγουν στις ιδιωτικές επενδύσεις για την ανακεφαλαιοποίησή τους. Όσες δεν το πέτυχαν αναγκάστηκαν να κλείσουν, (Καραφόλας Σ., 2017).

Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ευρώπη το έτος 2016

Το φαινόμενο των ΜΕΔ επηρέασε στο σύνολο της την Ευρώπη, κάτι που μπορεί να καταδειχθεί εμφανώς με νούμερα και όχι περιγραφικά, βέβαια οι διαφορές στον βαθμό που κάθε χώρα επηρεάστηκε από το πρόβλημα είναι μεγάλες. Ενδεικτικά θα αναφερθούμε στην κατάσταση των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε 16 Ευρωπαϊκές χώρες το έτος 2016 (διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 2: Δείκτης μη εξυπηρετούμενων δανείων σε 16 Ευρωπαϊκές χώρες (%)

Πηγή: European Central Bank., 2016
(αποτύπωση δεδομένων σε διάγραμμα από συγγραφέα)

Από τα παραπάνω δεδομένα που αφορούν 16 Ευρωπαϊκές χώρες, ξεχωρίζει η χώρα της Γαλλίας κατ' αρχήν για το ύψος των δανείων, που αυτή έχει χορηγήσει, ύψους 4.035,66 δισεκατομμυρίων ευρώ, που είναι το μεγαλύτερο όλων των εξεταζόμενων χωρών και μάλιστα με μεγάλη διαφορά, αφού η αμέσως επόμενη χώρα με μεγάλο δανεισμό είναι η Γερμανία με ύψος δανεισμού 2.658,61 δισεκατομμύρια ευρώ. Παρά τον μεγάλο της όμως

δανεισμό η Γαλλία έχει καταφέρει να έχει πολύ μικρό ποσοστό Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων και συγκεκριμένα μόνο το 3,65% όλων των δανείων είναι αυτά, που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην αποπληρωμή τους.

Οι χώρες με τον μεγαλύτερο σε όγκο δανεισμό είναι η Γαλλία, όπως προελέχθη με δανεισμό ύψους 4.035,66 δισ. €, αμέσως μετά η Γερμανία με δανεισμό ύψους 2.658,61 δισ. €, ακολουθεί η Ισπανία με δανεισμό ύψους 2.359,43 δισ. € και η Ολλανδία με δανεισμό ύψους 1.733,64 €. Σε όλες όμως τις προαναφερόμενες χώρες, παρά τον αυξημένο δανεισμό έχει επιτευχθεί η εξυπηρέτηση του δανεισμού να είναι συνεπής σε σημαντικό βαθμό, παρουσιάζοντας πολύ περιορισμένα ποσοστά μη εξυπηρετούμενων δανείων και ειδικότερα στην Γαλλία μόνο το 3,65% του συνόλου των δανείων, στην Γερμανία μόνο το 2,46% του συνόλου των δανείων, στην Ισπανία μόνο το 5,71% του συνόλου των δανείων και στην Ολλανδία μόνο το 2,43% του συνόλου των δανείων να μην εξυπηρετούνται.

Στον αντίποδα της Γαλλίας βρίσκεται η Ελλάδα, που όπως φαίνεται είναι πρωταθλήτρια στο ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων, όπως αυτά διαμορφώθηκαν το τέταρτο τρίμηνο του 2016 εμφανίζοντας καθυστέρηση το 45,86% όλων των δανείων, δηλαδή δάνεια ύψους 111,67 δισ. € από σύνολο 243,53 δισ. €. Έτσι και από αυτή την έρευνα προκύπτει, ότι το πρόβλημα των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων στην Ελλάδα είναι σοβαρό και πρωτοφανές ως ποσοστό συγκριτικά με τις άλλες Ευρωπαϊκές Χώρες, βέβαια δεν πρέπει να παραβλεφθεί, ότι το συνολικό ποσό δανεισμού στην Ελλάδα είναι σημαντικά κατώτερο των άλλων χωρών. Αμέσως μετά την Ελλάδα σοβαρό πρόβλημα Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων εμφανίζει η Κύπρος, όπου το ποσοστό αυτών ανέρχεται σε 37,78% του συνολικού δανεισμού και μετά ακολουθεί η Πορτογαλία που το ποσοστό Μη εξυπηρετούμενων δανείων ανέρχεται σε 19,48%. Είναι αξιοσημείωτο, ότι και οι τρεις αυτές χώρες αντιμετώπισαν σοβαρά οικονομικά προβλήματα, δέχθηκαν οικονομική βοήθεια εντασσόμενες σε προγράμματα διάσωσης με εξωτερική βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και έλαβαν επίπονα μέτρα εις βάρος των πολιτών, επιφέροντας σημαντική μείωση στα εισοδήματά τους, κάτι που είχε ως συνέπεια την επακόλουθη αδυναμία ανταπόκρισης στον δανεισμό που είχαν αναλάβει υπό άλλες συνθήκες. (European Central Bank., 2016)

Τέλος είναι άξιο να αναφερθεί το συνολικό ποσοστό Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων στις εξεταζόμενες Ευρωπαϊκές χώρες που είναι μόλις 6,18% του συνολικού δανεισμού, ποσοστό που εκτιμάται περιορισμένο ως δείκτης.

Εξέλιξη Νομοθεσίας κατά την περίοδο της Οικονομικής Κρίσης (2009-2017) για την αντιμετώπιση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες

Νομοθετικά μέτρα

Η διαχείριση του προβλήματος της υπερχρέωσης των ιδιωτών και της αντιμετώπισης του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων οδήγησε τον Έλληνα Νομοθέτη σε εντατική άσκηση της ρυθμιστικής του παρέμβασης προς αντιμετώπιση ενός τέτοιου φαινομένου.

Κατ' αρχήν θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα νομοθεσία για την αντιμετώπιση της υπερχρέωσης των φυσικών προσώπων χωρίς εμπορική ιδιότητα, και συγκεκριμένα ο Ν.3869/2010. Σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο του μπορούν λοιπόν να υπαχθούν στο νόμο, να ρυθμίσουν και να απαλλαγούν εν μέρει από τα χρέη τους οι υπερχρεωμένοι οφειλέτες, αν

έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές, αν είναι μόνιμη η αδυναμία τους να τις εκπληρώσουν κι αν βέβαια έχουν περιέλθει σ' αυτή την μόνιμη κατάσταση αδυναμίας πληρωμής των ληξιπρόθεσμων χρεών τους χωρίς δόλο με απώτερο σκοπό την οικονομική επάνοδο τους στην κοινωνία και την προστασία της κύριας κατοικίας τους, που για τον Έλληνα, περισσότερο από όλους τους ευρωπαίους, η κατοικία θεωρείται το κυριότερο από τα υλικά αγαθά του.

Κατά δεύτερον τροποποιήθηκε και επικαιροποιήθηκε το Πτωχευτικό δίκαιο που αφορά τους εμπόρους. Το 2007 τέθηκε σε ισχύ ο ισχύον Πτωχευτικός Κώδικας (Ν.3588/2007), ο οποίος τροποποιήθηκε πολλές φορές τα έτη της οικονομικής κρίσης. Σύμφωνα με αυτόν προβλέπεται ένα ολοκληρωμένο και αυτοτελές σύστημα κανόνων δικαίου, που προβλέπουν δικαστικά κινούμενες και εποπτευόμενες κατάλληλες διαδικασίες προς τον σκοπό της συλλογικής ικανοποίησης πιστωτών από τις υπηρεσίες των οφειλετών τους-εμπόρων φυσικών προσώπων ή ενώσεων προσώπων με νομική προσωπικότητα και οικονομικό σκοπό, ευρισκόμενων σε καταστάσεις ανυπέβλητης οικονομικής δυσπραγίας αλλά παρέχουν και διεξόδους διάσωσης-εξυγίανσης των υπάρχουσών επιχειρήσεων τους. (Ψυχομάνης Σ., 2011)

Επίσης, νομοθετήθηκε ο Ν.4307/2014, γνωστός ως «νόμος Δένδια», ο οποίος αποπειράθηκε να προβλέψει μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης δίνοντας κίνητρα για την ρύθμιση των χρεών των επιχειρήσεων και επαγγελματιών προς χρηματοδοτικούς φορείς μέσω μιας εναλλακτικής εξωδικαστικής ρύθμισης, αποκλειστικά για οφειλές προερχόμενες από επιχειρηματική χορήγηση. Η λύση εξωδικαστικής διευθέτησης των αιτούντων να υπαχθούν στις ρυθμίσεις σε κάθε περίπτωση δεν είχε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα καθώς δεν θεσπιζόταν καμία υποχρέωση για τα πιστωτικά ιδρύματα προς σύναψη συμφωνίας. (news247, 2017).

Επίσης νομοθέτημα για την εξωδικαστική ρύθμιση οφειλών των εμπόρων και επιχειρήσεων επιχειρήθηκε και το 2017 και μάλιστα μέσω καινοφανούς για τα ελληνικά δεδομένα διαδικασία που διεκπεραιώνεται μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας υπό την εποπτεία ανεξάρτητου διαπιστευμένου διαμεσολαβητή στις διαπραγματεύσεις μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών, και συγκεκριμένα με τον Ν.4469/2017, με τον οποίο θεσμοθετήθηκε ο «Εξωδικαστικός μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών εμπόρων και επιχειρήσεων», δυνάμει του οποίου αποσκοπείται να δοθεί η ευκαιρία στους οφειλέτες-επιχειρηματίες και επιχειρήσεις, που βρίσκονται σε αδυναμία πληρωμών αλλά είναι βιώσιμες, να ρυθμίσουν τα συνολικά χρέη τους ταυτόχρονα προς όλους τους πιστωτές τους, ήτοι τις τράπεζες, την εφορία, τα ασφαλιστικά ταμεία, τους ΟΤΑ, τους προμηθευτές, τους εργαζόμενους και τους λοιπούς ιδιώτες. Είναι σημαντικό το ότι παρά που πρόκειται για εξωδικαστική διαδικασία ο οφειλέτης προστατεύεται με αυστηρή και συγκεκριμένη αυτοδίκαια αναστολή από καταδικαστικά μέτρα, από νέες και παλιές διεκδικήσεις εναντίον του.

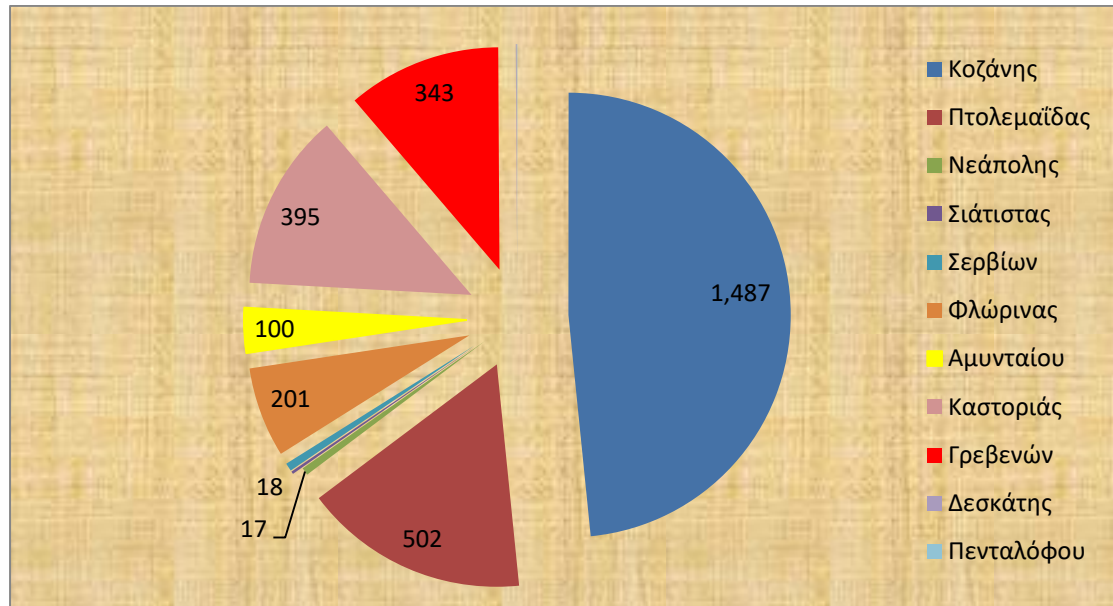
Ανάλογες ρυθμίσεις προβλέφθηκαν και για τους ελεύθερους επαγγελματίες και αγρότες που αποκτούν εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα αλλά δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα οπότε και αποκλείονται από την δυνατότητα χρήσης του Ν.4469/2017. Οι συγκεκριμένοι επαγγελματίες μπορούν να ρυθμίζουν τις οφειλές τους προς το Δημόσιο και τα Ασφαλιστικά Ταμεία με αντίστοιχες του Ν.4469/2017 ευνοϊκές προβλέψεις, δηλαδή με ρυθμίσεις που θα απομειώνουν πρόστιμα και προσauxήσεις αλλά και βασική οφειλή με δυνατότητα αποπληρωμής του υπολοίπου σε έως 120 δόσεις.

Πέραν των ανωτέρω θεσμοθετήθηκαν και άλλα νομοθετικά προληπτικά μέτρα πριν την αναγκαστική εκτέλεση κατά των δανειοληπτών, όπως α) το νομικό πλαίσιο προστασίας των υπερχρεωμένων οφειλετών από τις εισπρακτικές εταιρείες, δυνάμει του Ν.3758/2009, β) το «Πρόγραμμα διευκόλυνσης ενήμερων δανειοληπτών δυνάμει του Ν.4161/2013 εξωδικαστική διαδικασία μέσω της οποίας χορηγούνται στους αιτούντες που δεν είχαν καταγγεληθεί τα δάνεια τους αλλά δυσκολευόταν στην εξυπηρέτησή τους, διευκόλυνση στην καταβολή των δόσεων τους, γ) δυνατότητα αναστολής των πλειστηριασμών για το έτος 2014 με ιδιωτική-πρωτοβουλία στα πλαίσια του Ν.4224/2013 και δ) ο Κώδικας Δεοντολογίας των Τραπεζών δυνάμει του Ν.4224/2013 με σκοπό την εξατομικευμένη ρύθμιση των χρεών κάθε δανειολήπτη.

Έρευνα για τον αριθμό δικαστικών προσφυγών υπερχρεωμένων νοικοκυριών στην Δυτική Μακεδονία στα πλαίσια του Ν.3869/2010

Από τα δεδομένα που συλλέχτηκαν από τα κατά τόπους Ειρηνοδικεία της Δυτικής Μακεδονίας και παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 3, προκύπτει ότι από την απαρχή ισχύος του νόμου 2010 μέχρι και το 2017 έχουν κατατεθεί σε όλη την Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας συνολικά 3.072 αιτήσεις. Ο αριθμός αυτός είναι αρκετά σημαντικός ειδικά αν ληφθεί υπόψη ότι πολλές εκ των υποβληθεισών αιτήσεων αφορούν δύο ή περισσότερα άτομα που συνδέονται με κοινό δανεισμό, συζύγους, συνοφειλέτες κ.ο.κ.. και συνεπώς αντιστοιχεί σε πραγματικό αριθμό μεγαλύτερο των αιτήσεων, καθώς έχει υποβληθεί κοινή αίτηση από περισσότερους.

Διάγραμμα 3: Συνολικός αριθμός κατατεθειμένων Αιτήσεων Ν.3869/2010 2010-2017 στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

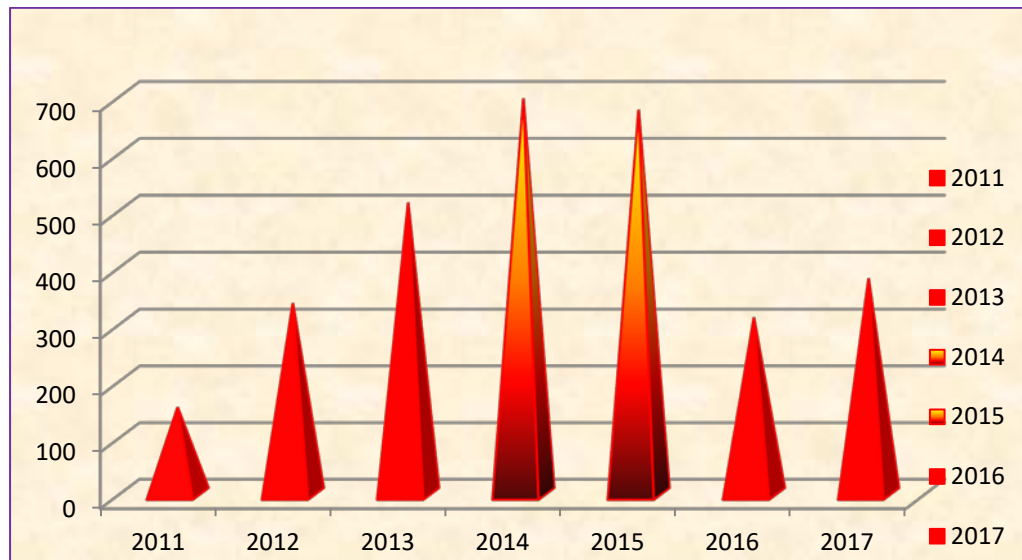

Πηγή: Έρευνα, υπολογισμοί συγγραφέα

Ο μεγαλύτερος αριθμός αιτήσεων, βάσει της ανωτέρω έρευνας προκύπτει στην Κοζάνη, συνολικά 1.487 αιτήσεις από το έτος 2010 έως και το 2017, κάτι που αντιστοιχεί και στο πραγματικό γεγονός, ότι η Κοζάνη είναι το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της Δυτικής Μακεδονίας στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, ενώ ακολουθεί η Πτολεμαΐδα με συνολικό

αριθμό αιτήσεων 502, εν συνεχεία έπεται η Καστοριά με 395 αιτήσεις, ακολούθως τα Γρεβενά με 343 αιτήσεις, η Φλώρινα με 201 αιτήσεις, το Αμύνταιο με 100, τα Σέρβια με 18, η Νεάπολη με 17, η Σιάτιστα με 6, η Δεσκάτη με 2 και ο Πεντάλοφος με 1 Αίτηση.

Διάγραμμα 4: Αριθμός κατατεθειμένων αιτήσεων Ν.3869/2010 στην Δυτική Μακεδονία ανά έτος

Πηγή: Έρευνα, υπολογισμοί συγγραφέα

Από την επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχθηκαν και παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 4, προέκυψε ότι από το 2011 που ξεκίνησε η υποβολή των αιτήσεων για υπαγωγή στις ρυθμίσεις του νόμου για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά και ο συνολικός αριθμός των αιτήσεων σε όλη την Δυτική Μακεδονία ανήλθε σε 154, την αμέσως επόμενη χρονιά υπερδιπλασιάστηκε ο αριθμός των αιτήσεων. Επίσης προκύπτει μία αυξανούσα πορεία των υποβληθεισών αιτήσεων με το πέρασ των ετών, που μεσουρανούσε η οικονομική κρίση στην Ελλάδα με αποκορύφωμα το έτος 2014 που υποβλήθηκαν συνολικά 697 αιτήσεις, ενώ εν συνεχεία βλέπουμε, ότι όλο και λιγότεροι προσφεύγουν στον νόμο με μικρή διαφορά το έτος 2015, που υποβλήθηκαν 677 αιτήσεις και σημαντική μείωση από το 2016 και εντεύθεν, κάτι που μας οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι ο κύριος όγκος όσων επλήγησαν από τα κυβερνητικά μέτρα λιτότητας με τις μειώσεις μισθών και συντάξεων και την περιαγωγή μεγάλου μέρους του πληθυσμού στην ανεργία αναδείχθηκε τα έτη 2013-2014-2015, που συμπίπτει με τα πιο δύσκολα χρόνια λιτότητας για την ελληνική πραγματικότητα.

Αποτελεσματικότητα νομοθεσίας ως προς την αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Οι νομοθετικές πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις, που ελήφθησαν όλα αυτά τα χρόνια της κρίσης από το 2009 έως και σήμερα και με τις οποίες αποπειράθηκε να λυθεί το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων, που είναι σαφές ότι αποτέλεσαν συνέπεια της οικονομικής κρίσης, καθώς εμφανίζονται μετά την εμπέδωση της και εξελίσσονται αυξανόμενα χρόνο με το χρόνο όσο η κρίση βαθαίνει, ήταν πολλές και προς την σωστή κατεύθυνση. Στην πράξη μεγάλο μέρος του πληθυσμού ανταποκρίθηκε σε κάθε είδους δυνατότητα που του προσφέρθηκε, προκειμένου να ρυθμίσει

τις αναληφθείσες δανειακές του υποχρεώσεις, η μείωση όμως της εισοδηματικής τους ικανότητας και ακολούθως της ικανότητας αποπληρωμής των οικονομικών του υποχρεώσεων ήταν επαναλαμβανόμενη, χωρίς να έχει τεθεί ακόμη και σήμερα ένα όριο στον βαθμό που μπορεί να πληγεί ένα νοικοκυριό ή ένας επιχειρηματίας από τις κυβερνητικές παρεμβάσεις για την εξυγίανση των οικονομικών της χώρας. Αποτέλεσμα αυτής της ανεπανόρθωτης βλάβης των οικονομικών του μεγαλύτερου μέρους του ελληνικού πληθυσμού ήταν η νομοθεσία να μην μπορέσει να αντιμετωπίσει το δυναμικό πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων, όπως αυτό αποδείχτηκε στην πράξη.

Έτσι η λύση που δημιούργησε η ανάγκη εξεύρεσης τρόπου αντιμετώπισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων ήταν η πώληση μεγάλων χαρτοφυλακίων κόκκινων δανείων από τις 4 συστημικές τράπεζες που υπάρχουν στην Ελλάδα σε αλλοδαπές εταιρείες διαχείρισης δανείων.

Συμπεράσματα

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στην Ελλάδα δεν αποτελούσαν πρόβλημα προ της ανακύπτουσας το 2009 οικονομικής κρίσης αλλά αποτέλεσαν συνέπεια αυτής καθώς εμφανίζονται μετά την εμπέδωση της και εξελίσσονται αυξανόμενα χρόνο με το χρόνο όσο η κρίση βαθαίνει. Συγκεκριμένα προ κρίσης αυτά ανέρχονται σε 4,5% του συνόλου των δανείων ενώ τον Ιούνιο του 2017 έφτασαν να ανέρχονται σε ποσοστό 50,60% εκ του συνόλου. Καθίσταται λοιπόν σαφές, ότι το φαινόμενο των ΜΕΔ, αποτελεί απόρροια της δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα.

Στην δημιουργία αυτού του φαινομένου συντέλεσε και η οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2007 στις Η.Π.Α, η οποία λόγω της παγκοσμιοποίησης εξαπλώνεται και στην Ευρώπη. Πολλές Ευρωπαϊκές χώρες επηρεάζονται από την εξέλιξη αυτή μία δε εκ των οποίων ήταν και η Ελλάδα που μαζί με άλλες εσωτερικές αιτίες την οδήγησαν στην οικονομική κρίση, που όλοι βιώνουμε. Εσωτερικές αιτίες υπήρξαν το υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας το 2009, που κατέστησε το δημόσιο χρέος μη βιώσιμο, η αδυναμία της Ελληνικής Κυβέρνησης να δανειστεί στις διεθνείς αγορές με λογικά επιτόκια από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του δημοσιονομικού ελλείμματος και την αναχρηματοδότηση του χρέους. Αυτοί οι παράγοντες ήταν καθοριστικοί για την ένταξη της χώρας σε πρόγραμμα σταθερότητας (μνημόνιο) με την σύναψη δανεισμού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική τράπεζα (ΕΚΤ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) καταλήγοντας στις αρχές Μαΐου 2010 ενεργοποιείται ο Μηχανισμός Στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη μέλη της ευρωζώνης και το ΔΝΤ. Έτσι την τελευταία δεκαετία η Ελλάδα εισήλθε σε μία κρίσιμη καμπή της οικονομικής της κατάστασης, καθώς η οικονομία της οδηγήθηκε στα πρόθυρα της χρεοκοπίας, για την οποία κατάσταση, δεν ευθύνεται μόνον η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας αλλά και διάφορες εσωτερικές της αιτίες, όπως η κακοδιαχείριση, ο ανεξέλεγκτος δανεισμός από τις Τράπεζες, η υπερβολική μείωση μισθών και συντάξεων, η επιβολή υπερβολικών φόρων, εισφορών κ.α. Ο υπερδανεισμός ή αλλιώς αλόγιστος δανεισμός των επιχειρηματιών-εμπόρων και των φυσικών προσώπων που δεν ασκούν εμπορική δραστηριότητα τα προηγούμενα της οικονομικής κρίσης έτη και κυρίως την δεκαετία του 1999 έως 2009 αποτέλεσε επίσης μία σοβαρή αιτία για την μετέπειτα αδυναμία αυτών να ανταποκριθούν στις αναληφθείσες δανειακές τους υποχρεώσεις υπό τις μεταβληθείσες δυσμενείς οικονομικές συνθήκες που ίσχυσαν τα έτη της οικονομικής κρίσης. Η αύξηση της ανεργίας του ενεργού πληθυσμού της χώρας μετά το 2009, οι αλλεπάλληλες περικοπές

στο εισόδημα των Ελλήνων από τα μέτρα λιτότητας, που αναγκάστηκε να λάβει η Ελληνική Κυβέρνηση σε συνδυασμό και με την αύξηση της έμμεσης και άμεσης φορολογίας των φορολογουμένων συντέλεσαν με την σειρά τους στην αδυναμία ανταπόκρισης στον δανεισμό και ακολούθως στην δημιουργία του φαινομένου των μη εξυπηρετούμενων δανείων και στην κρίση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Το πολύ μεγάλο ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ελλάδα εξηγεί τον πιστωτικό κίνδυνο των εγχώριων τραπεζών και τον κλυδωνισμό του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα, που αντιμετωπίστηκε μέσω ανακεφαλαιοποιήσεων των τραπεζών και συγχωνεύσεων μεταξύ των υφιστάμενων τραπεζικών ιδρυμάτων με δημιουργία τεσσάρων συστημικών τραπεζών, της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος Α.Ε., της Άλφα Τράπεζας Α.Ε., της Τράπεζας Eurobank Ergasias Α.Ε. και της Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε., που ελέγχουν το 98% περίπου του εγχώριου τραπεζικού συστήματος.

Η σύγκριση της Ελλάδος συνολικά με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες αναφορικά με τον δείκτη των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων αναδεικνύει την έξαρση του προβλήματος στην χώρα μας καθώς χώρες με πολύ μεγαλύτερο δανεισμό έχουν καταφέρει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια να αποτελούν πολύ περιορισμένο ποσοστό του συνολικού δανεισμού τους.

Το φαινόμενο των μη Εξυπηρετούμενων δανείων κλήθηκε να αντιμετωπίζει η Ελληνική Πολιτεία, που τα έτη 2009-2017 προέβη σε θεσμοθέτηση πολλών νομοθετημάτων προκειμένου να ελέγξει την συνεχώς επιδεινούμενη κατάσταση. Αρχικώς προέβλεψε τον Ν.3869/2010 για την αντιμετώπιση της υπερχρέωσης των φυσικών προσώπων χωρίς εμπορική ιδιότητα με ταυτόχρονη αναστολή των πλειστηριασμών κατά της ακίνητης περιουσίας. Από έρευνα που διενεργήθηκε στα κατά τόπους αρμόδια Ειρηνοδικεία της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας διαπιστώθηκε, ότι από το 2011 που ξεκίνησε η υποβολή των αιτήσεων για υπαγωγή στις ρυθμίσεις του νόμου για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά υπήρξε μία αυξανούσα πορεία των υποβληθεισών αιτήσεων με το πέρας των ετών, που μεσουρανούσε η οικονομική κρίση στην Ελλάδα με αποκορύφωμα το έτος 2014, που υποβλήθηκαν οι περισσότερες ενώ εν συνεχεία πιο μειωμένη προσφυγή στις διατάξεις του νόμου, οδηγώντας μας στο συμπέρασμα, ότι η περειαγωγή του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού στην ανεργία αναδείχθηκε τα έτη 2013-2014-2015, που συμπίπτει με τα πιο δύσκολα χρόνια λιτότητας για την ελληνική πραγματικότητα.

Νομοθετική παρέμβαση λήφθηκε και για την θεσμοθέτηση κανόνων ορθής συναλλακτικής συμπεριφοράς εκ μέρους των εισπρακτικών εταιρειών σε βάρος των μη συνεπών δανειοληπτών καθώς παρατηρήθηκαν πολλές παραβατικές και στρεβλές δράσεις με σκοπό την επίτευξη είσπραξης των ληξιπρόθεσμων οφειλών από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Επίσης θεσμοθετήθηκαν από τον Έλληνα νομοθέτη αρκετά νομοθετήματα με αντικείμενο εξωδικαστικές διαδικασίες που αφορούσαν ενήμερους δανειολήπτες με διαγνωσμένη δυσχέρεια αποπληρωμής, με πρόβλεψη αναστολής των πλειστηριασμών κατά της κύριας κατοικίας, νομοθετικά μέτρα που αποσκοπούσαν την αποτροπή αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων μέσω εξωδικαστικών ρυθμίσεων καθυστερούμενων οφειλών των δανειοληπτών.

Ο Πτωχευτικός Κώδικας που θέτει το νομικό πλαίσιο για την πτώχευση των εμπόρων τα χρόνια της κρίσης στην Ελλάδα αναμορφώνεται, απλοποιείται και δίνει εναλλακτικές λύσεις για την ρύθμιση των ληξιπρόθεσμων οφειλών των εμπόρων με απώτερο σκοπό την εξυγίανση των επιχειρήσεων και αποτροπή της αιφνίδιας διακοπής τους. Επικουρικά

θεσμοθετούνται νόμοι με πρόβλεψη εξωδικαστικών διαδικασιών ρύθμισης των μη Εξυπηρετούμενων Δανείων των εμπόρων ώστε μέσα από συγκεκριμένους κανόνες ορθολογικής διευθέτησης οφειλών να σωθούν οι βιώσιμες επιχειρήσεις και να δοθούν λύσεις για τα ληξιπρόθεσμα και μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Οι νομοθετικές πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις που ελήφθησαν όλα αυτά τα χρόνια της κρίσης από το 2009 έως και σήμερα ήταν πολλές και προς την σωστή κατεύθυνση για την επίλυση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και παρά την ανταπόκριση του ελληνικού πληθυσμού σε κάθε είδους δυνατότητα που του προσφέρθηκε, προκειμένου να ρυθμίσει τις αναληφθείσες δανειακές του υποχρεώσεις, η αλληπάλληλη μείωση της εισοδηματικής του ικανότητας και ακολούθως της ικανότητας αποπληρωμής των οικονομικών του υποχρεώσεων είχε ως αποτέλεσμα η νομοθεσία να μην μπορέσει, να αντιμετωπίσει το δυναμικό πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων, όπως αυτό αποδείχτηκε στην πράξη. Έτσι η λύση που δημιούργησε η ανάγκη εξεύρεσης τρόπου αντιμετώπισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων ήταν η πώληση μεγάλων χαρτοφυλακίων κόκκινων δανείων σε αλλοδαπές εταιρείες διαχείρισης δανείων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- European Central Bank, 2016, <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/npl.el.html>, (ανάκτηση 11.11.2017)
- European Central Bank, 2016, *Supervisory Banking Statistics Fourth quarter 2016*, (ανάκτηση 20.01.2018)
- Αεράς Ι., 2011, *Οικονομική κρίση, από το χθες στο σήμερα*, Wordpress, 04.12.2011, <https://alithinapsemata.wordpress.com/2011/>, (ανάκτηση 01.04.2018)
- Καραφόλας Σ., 2017, *Σημειώσεις για το μάθημα Διαχείριση Ρίσκου, Μηχανισμοί Χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και εποπτείας*, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Τραπεζική και Χρηματοοικονομική του ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας
- Κούρταλη Ελ., 2014, *Πόσο βυθίστηκαν οι μισθοί στα χρόνια της Τρόικα*, THEOC, Οικονομία 04.12.2014, <http://www.thetoc.gr/oikonomia/article/poso-buthistikan-oi-misthoi-sta-xronia-tis-troikas>, (ανάκτηση 12.11.2017)
- Τράπεζα της Ελλάδος, 2014, *Το χρονικό της Μεγάλης Κρίσης 2008-2013*, <https://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis>, (ανάκτηση 28.03.2018)
- Το Βήμα, έντυπη εφημερίδα, 2018, *Καμπανάκι Κομισιόν για τα «κόκκινα δάνεια» και Alpha Bank, Ενημέρωση για διαβίβαση προσωπικών δεδομένων*, 25.02.2018
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, 1984, Π.Δ.456/1984, Αστικός Κώδικας, Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ΦΕΚ Α' 164/1984, <http://www.et.gr>, ανάκτηση 30.04.2018
- Υπουργείο Εσωτερικών, 2010, Ν.3845/2010, ΦΕΚ Α' 65/2010, Ν.4013/2011 ΦΕΚ Α' 204/2011, Ν.4469/2017, ΦΕΚ Α' 62/2017, Ν.3758/2009, ΦΕΚ Α' 68/2009, Εφημερίδα της Κυβέρνησης, <http://www.et.gr>, ανάκτηση 30.04.2018
- Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, 2015, Ν.4336/2015, Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ΦΕΚ Α' 94/2015, Ν.4389/2016, ΦΕΚ Α' 94/27.05.2016, <http://www.et.gr>, ανάκτηση 30.04.2018
- Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, 2010, Ν.3869/2010, Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ΦΕΚ Α' 130/2010, <http://www.et.gr>, ανάκτηση 30.04.2018

- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007, Ν.3588/2007, Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ΦΕΚ Α' 153/2007, <http://www.et.gr>, ανάκτηση 30.04.2018
- Υπουργείο Οικονομικών, 2012, Ν.4093/2012, ΦΕΚ Α' 222/2012, Ν.4224/2013 ΦΕΚ Α' 288/2013, Ν.4307/2014 ΦΕΚ Α' 246/2014, Ν.4281/2014, ΦΕΚ Α' 160/2014, ΠΟΛ 1223/2017, ΦΕΚ Β' 4643/2017, Εφημερίδα της Κυβέρνησης, <http://www.et.gr>, ανάκτηση 30.04.2018
- Χατζηδάκης Μ., 2016, *Τι αφορούν τα NPL's και τι αφορούν τα NPE's*, <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/Sp...>, Τράπεζα της Ελλάδος, 29.07.2016, (ανάκτηση 11.11.2017)
- Ψυχομάνης Σπ., 2011, Πτωχευτικό Δίκαιο, Δ' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- news247, 2017, *Νόμος ανάσα για τις επιχειρήσεις*, news247.gr/eidiseis/politiki/sth-voylh-o-nomos-anasa-gia-tis-epixeirhseis.4644266.html, (ανάκτηση 07.12.2017)